

Annie Hasker

Vanavond gaat het over het lichamelijk lijden van patiënten in Isala.

En ik kijk naar hun lijden door de bril van Thomas van Kempen. Thomas zou volgens mij niet hebben gesproken over lijden in termen van erop of eronder. Dat is strijdbare taal, die ik vaak hoor van mensen die het gevecht willen aangaan met hun ziekte. Mensen, soms gedreven door boosheid, soms door vechtlust. Actieve mensen vaak, die vooral iets willen doen nu ze ernstig lijden.

Er zijn ook andere manieren om met lichamelijk lijden om te gaan.

Mijn stelling vanavond is dat Thomas zou zeggen: Lijden: “godbetrokken en gelaten”

Wat Thomas bedoelt met deze woorden: godbetrokken en gelaten, dat laat ik u zien aan de hand van twee verhalen van patiënten.

Godbetrokken:

De navolging is verdeeld in vier boeken. In elk boek wordt een volgende stap op de weg van de navolging gezet.

De eerste stap wil ik samenvatten als ‘godbetrokken leven’.

‘Godbetrokken’: ik vind dat een prachtig woord. Toen ik het voor het eerst las, trof het me gelijk. Thomas van Kempen schrijft:

“het gaat erom hoe godbetrokken we hebben geleefd”. (Boek I, hoofdstuk 3:25, p.36)

Godbetrokken, dat betekent dat ik mijn eigen vragen, maar ook mijn eigen pijn, mijn ongemakken, probeer te parkeren en me richt op God. We kunnen zorgen hebben, angstig zijn, egoïstisch, ons druk maken om anderen; maar we kunnen ook godbetrokken proberen te leven.

Om u een beeld te geven hoe Thomas van Kempen zelf hierover schrijft, wil ik u een paar verzen uit zijn eerste boek voorlezen:

“Is een godbetrokken mens vurig, dan draagt en aanvaardt hij alles wat hem wordt opgelegd. Is een godbetrokken mens nalatig en lauw, dan krijgt hij narigheid op narigheid en voelt hij aan alle kanten angst. Want hij mist de innerlijke vertroosting en krijgt geen kans de uiterlijke te zoeken. Leeft een godbetrokken mens zonder tucht, dan stelt hij zich bloot aan ernstig verval.” (Boek I, hoofdstuk 25: 33-35, p.90)

Voor Thomas staat tegenover godbetrokkenheid angst! Is een godbetrokken mens nalatig, dan krijgt hij narigheid op narigheid en voelt hij aan alle kanten angst.

Het is belangrijk om de band met God, de betrokkenheid steeds weer te voeden, anders wordt je angstig!

Als ik aan deze woorden denk, denk ik weer aan die oude man die nog maar kort te leven had. Toen ik hem sprak, stond hij op het punt om overgeplaatst te worden naar een hospice. Hij worstelde met benauwdheid en ongemak. Elke dag ging het weer een stukje slechter. En ondertussen worstelde hij met zijn geloof. Hij voelde er zo weinig bij. Hij was bang dat alles voor niks was geweest, dat hij niet goed geloofde. Hij piekerde of hij wel genoeg geloofde, want hij merkte zo weinig van God. Zijn eigen moeder was zo rustig gestorven, in geloof. Maar hij was heel anders. Ondertussen zat hij ook met zijn benauwdheid. En dat hij afscheid moest nemen van kinderen en kleinkinderen.

God was voor hem ver weg geraakt. Hij kon zich bijna niet meer met God verbinden. Maar ik hoorde in zijn verhaal wel het verlangen naar een teken God.

Ik heb hem gezegd dat maar weinig mensen echt een heel duidelijk teken van God krijgen. Dat het meer gaat om vrede in je hart. Rustiger worden nadat je hebt gebeden bijvoorbeeld, of nadat je uit de bijbel hebt gelezen.

Als wij naar het duister kijken, piekeren, zorgen hebben, is het moeilijk om bij God in de buurt te komen.

Maar als we ons op Gods liefde richten, dan wordt de ruimte voor angst in ons hart kleiner! Het was mooi om te ervaren hoe deze patiënt bij een volgend bezoek al wat rustiger was. En om te zien dat hij zijn bijbel van thuis had laten komen!

Gelatenheid:

Thomas van Kempen wijst ons nog een tweede stap, wie godbetrokken probeert te leven, is toe aan het loslaten van zichzelf, het oefenen van gelatenheid.

Het tweede deel van de navolging gaat over jezelf loslaten, meer leven voor God. Ik wil opnieuw een stukje voorlezen:

“Want wanneer Gods genade de mens bereikt, raakt hij tot alles in staat.

En wanneer ze (de genade) terugwijkt, is hij arm en zwak en bij wijze van spreken alleen nog maar aan zweep en gesel overgeleverd. Dit moet hem niet terneergeslagen noch wanhopig maken, maar gelijkmoedig op Gods wil richten en alles wat hem overkomt, tot lof van Jezus Christus doen doorstaan. Want op de winter volgt de zomer, na de nacht keert de dag terug en na de storm wordt het helder weer.” (boek II, 8: 33-35, p. 112-113)”

Het is nogal wat, wat Thomas hier zegt: alles wat je overkomt kun je tot lof van Jezus Christus doorstaan! Toch ontmoet ik zo nu en dan gelovigen die hun lijden zo beleven. Ik denk dat we het niet met alles wat Thomas zegt eens hoeven te zijn.

Wat mij helpt in mijn contact met ernstig zieken is het laatste deel van wat ik las:

Want op de winter volgt de zomer, na de nacht keert de dag terug en na de storm wordt het helder weer.”

Dit beeld uit de natuur helpt mensen soms om lijden uit te houden.

Ik ontmoet op de intensive care regelmatig mensen die maandenlang in Isala zijn. Ze hebben kans op herstel, maar het vraagt veel tijd.

Zoals de man van begin dertig die ernstig ziek was geweest, een week in slaap gehouden. En daarna nog vast aan de nodige slangen en apparaten.

Toen hij begon te herstellen zei hij dat het ergens goed voor zou zijn, dat het zijn band met God alleen maar sterker maakte. Hij probeerde wel te lijden tot lof van God. Maar vooral ook oefende hij gelatenheid. Hij probeerde over de ziekte, de pijn, het ongemak heen te kijken en bleef zoeken naar God.

Dat is een teken van grote kracht, bij lichamelijk lijden toch proberen om erover heen te kijken. Te zoeken naar licht. Letterlijk de pijn loslaten. Gelaten aanvaarden dat het is zoals het is. Geen verzet, geen gevecht. Niet jezelf druk maken over de pijnen, de apparaten, de onzekerheid of het herstel wel echt zal komen. Erkennen dat het leven bestaat uit winter en zomer, nacht en dag, storm en helder weer zoals Thomas schrijft.

In het ziekenhuis is dit heel concreet en praktisch als iemand continu pijn heeft: die pijn kan zich enorm opdringen. Het is niet aan mij, niet aan andere mensen om die pijn te ontkennen of te bagatelliseren. Het vraagt soms immense kracht van een patiënt om ondanks die pijn toch te zeggen dat het is zoals het is, dat het nu gewoon zwaar is. En tegelijk is het mooi als iemand weer durft te hopen dat het anders zal worden, dat na de nacht van pijn ook weer licht in het leven kan komen.

Het is een voorzichtig aftasten bij mensen die lijden, waar staan ze in hun pijn? Welke woorden kunnen ze horen? Hoe kan ik hen helpen om betekenis te vinden bij wat gebeurt? En wat geeft houvast?

Het is belangrijk om lijdende mens de ruimte te geven voor hun eigen beleving!

Als wij te snel met antwoorden komen, kan een zieke zich in de steek gelaten voelen.

Dat is een extra lijden bovenop de pijn. Isolement veroorzaakt regelmatig angst.

Als geestelijk verzorger zal ik nooit iemand bekeren of iets opdringen. Ik ben geestelijk verzorger voor alle patiënten, van allerlei overtuigingen. Ik probeer zoveel mogelijk bij

mensen hun eigen overtuiging aan te sluiten. En soms kan ik daarbij gebruiken wat ik van Thomas van Kempen heb geleerd.

Godbetrokkenheid en gelatenheid dat is wat Thomas van Kempen ons voorhoudt. Dat vermindert de angst zegt hij. Wie zich naar het licht richt, voelt de duisternis minder erg. Wij kunnen de ander daarbij helpen: door te luisteren, door te proberen samen naar het licht te kijken, godbetrokken te zijn. Los te laten.

Slot:

Lijden: erop of eronder? Dat lijkt op vechten.

Ik heb u met Thomas van Kempen laten zien dat er ook een andere manier is om met lichamelijk lijden om te gaan: godbetrokken en gelaten.

Ik gun het iedereen die lijdt om een manier te vinden om het lijden hanteerbaar te maken.

Voor sommige mensen betekent dat dat ze ertegen willen vechten.

Maar Thomas van Kempen reikt ons een andere manier aan: godbetrokken en gelaten het lijden doorstaan.

Voor wie lijdt, helpt het om het eigen isolement te doorbreken en relaties aan te gaan: met God, met de mensen om hen heen.

Waar mogelijk ondersteun ik patiënten om weer op God betrokken te raken.

Wie weet, groeit dan ook het zaadje van het geduld en de gelatenheid.

Het citaat over de seizoenen wil ik tot slot nog een keer lezen:

Want op de winter volgt de zomer, na de nacht keert de dag terug en na de storm wordt het helder weer.” (boek II, 8: 35, p. 112-113)”

Wij zijn schepselen, onderdeel van een groter geheel.

Het kan troost bieden dat ons leven overeenkomsten heeft met de seizoenen. Na de herfststormen, na het lange wachten van de winter ontstaan er weer nieuwe mogelijkheden in een mensenleven.

Dit beeld van Thomas van Kempen waarin de loop van ons leven met de seizoenen wordt vergeleken is een krachtig beeld, dat nog steeds veel mensen aanspreekt.

Annie Hasker

29 juni 2017

Citaten uit: Thomas van Kempen, navolging van Christus, ingeleid door Rudolf van Dijk en Kees Waaijman, Vertaald naar het oorspronkelijke handschrift door Rudolf van Dijk, Kampen 2008